

Peshat, Midrash and Halakhah V

Marty Lockshin, Torah in Motion 5781

The Sabbath Commandment in Exodus

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. ח שֵׁשֶׁת
יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֶאכֶתְךָ. ט וַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
מְלֶאכֶה אֲתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ
וּבְהֶמְתְּךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. י כִּי שֵׁשֶׁת
יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת
הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ.

Remember the sabbath day and keep it holy. Six days you shall labour and do all your work, but the seventh day is a sabbath of the LORD your God: you shall not do any work—you, your son or daughter, your male or female slave, or your cattle, or the stranger who is within your settlements. For in six days the LORD made heaven and earth and sea, and all that is in them, and He rested on the seventh day; therefore the LORD blessed the sabbath day and hallowed it.

Rashbam (c. 1080-c. 1165) on remembering shabbat

זכור את יום השבת - כל זכירה עונה על ימים שעברו, זכור ימות עולם וגו' בהנחל עליון גוים. זכור את היום הזה, לעולם, כי לשעבר ביום הזה יצאתם ממצרים. זכור אל תשכח את אשר הקצפת את י"י אלהיך [וגו'] [ו]בחורב [וגו']. זכור רחמיך י"י וחסדיך כי מעולם המה. אף כאן זכור את יום השבת של ששת ימי בראשית כמו שמפרש והולך כי ששת ימים עשה י"י וגו' כמו שכת' כאן. ולפיכך נכתב כאן זכור כדי לקדשו להיות שובת ממלאכה:

The verb, "to remember," always refers to something from the past. For example (Deut. 32:7-8) "Remember (זכור) the days of old . . . When the Most High gave nations their homes." Also (Ex. 13:3) "Remember (זכור)---in the future---this day, on which you--in the past--shall have gone free from Egypt." Also (Deut. 9:7-8) "Remember (זכור), never forget, how you provoked the LORD your God . . . and in Horeb." Also (Ps. 25:6) "O LORD, be mindful of (זכור) your compassion and Your faithfulness; they are as old as time." Here also the verse means "Remember that sabbath day that followed the six days of creation." The text then continues and explains [how one should remember that sabbath, as it is written below (vs. 11)] "For in six days the LORD made heaven and earth . . ." That is why the text says here: "Remember the sabbath day" *in order* "to keep it holy," by refraining from work.

The Sabbath Commandment in Deuteronomy

שִׁמּוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ. **יב** שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ. **יג** וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתֶךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֵמָתֶךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמָּתֶךָ כַּמֹּךָ. **יד** וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.

Observe the sabbath day and keep it holy, as the LORD your God has commanded you. Six days you shall labour and do all your work, but the seventh day is a sabbath of the LORD your God; you shall not do any work—you, your son or your daughter, your male or female slave, your ox or your ass, or any of your cattle, or the stranger in your settlements, so that your male and female slave may rest as you do. Remember that you were a slave in the land of Egypt and the LORD your God freed you from there with a mighty hand and an outstretched arm; therefore the LORD your God has commanded you to observe the sabbath day.

Rashbam on Deuteronomy

שמור את יום השבת – כבר פירשתי
בדברות הראשונים למה נאמר כאן זכור
וכאן שמור.

כאשר צוך י"י אלהיך – כלומר: כמו
שמפורש הטעם בדברות הראשונים: כי
ששת ימים עשה י"י את השמים ואת
הארץ וגו' (שמות כ':י').

In my commentary to the first
[version found in the Torah (Exod 20)
of the] Decalogue I explained already
why the text reads “Remember
(זכור),” there, but reads “Take care
(שמור),” here.

[KEEP THE SABBATH] AS THE LORD
YOUR GOD COMMANDED YOU: In
other words, [keep the Sabbath] as
was explained in the first [version
found in the Torah (Exod 20) of the]
Decalogue, “for in six days the LORD
made heaven and earth . . .” (Exod
20:11).

Rashbam (or maybe not) on Deuteronomy (cont.)

ובשביל ששמירת שבת וכיבוד אב ואם מצות עשה הם, נאמר בהם: כאשר צוך י"י אלהיך. אבל בכל שאר דברות שהן אזהרת לאוין, אין ראוי לומר: כאשר צוך, כדכתיב: מצוך היום לעשותם (דברים ז' י"א), אבל לא מצינו מצוך שלא לעשות.

Since observing the Sabbath and honoring parents are positive commandments, that is why the phrase, "as the LORD your God commanded you" is written in reference to them. It would have been inappropriate, however, to write [the phrase] "as the LORD your God commanded you" concerning the other [eight] commandments, since they are negative commandments. So it is written (Deut 7:11), "I am commanding you today to do." We never find the phrase "I am commanding you" in reference to refraining from doing something

Menahem ben Hezekiah commentary Exodus

כיון שנותן טעם לזכירתו של שבת יותר משאר דברות כדכתיב כי ששת ימים וגו' לפי שכל הדברות חייב אדם לשמרם משקול הדעת לבד משבת, נופל בו לשון זכור שאין לשון זכירה משמש להבא אלא לשעבר.

ובמשנה תורה שנותן טעם לשמירת שבת למען ינוח וגו' נופל בו לשון שמירה.

It is appropriate (נופל) to use the word “Remember,” [specifically about this commandment]—“remembering” always refers to past events, not to future ones—for the text gives more of a rationale for observing this commandment than any other commandment [of the Decalogue] (Exod 20:10), “for in six days [the LORD made heaven and earth. . . .]” This is done because all the other commandments of the Decalogue—other than the commandment concerning the Sabbath—are based on common sense.

In Deuteronomy where the rationale for observing the Sabbath is [a different one] (vs. 13), “so that your male and female slave may rest as you do,” it is appropriate to write, “Take care.”

Zakhor/Shamor in the Talmud I (Shavuot 20b)

אמר רב אדא בר אהבה: נשים
חייבות בקידוש היום דבר תורה,
דאמר קרא: זכור ושמור, כל שישנו
בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל
ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה,

Rav Ada bar Ahavah taught: By
Torah law, women are obligated to
make kiddush on [shabbat] day.
For the verses say both
“remember” and “observe,”
teaching that all those who are
obligated to observe are also
obligated to remember.

Zakhor/Shamor in the Talmud II (RH27a)

זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה
שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן
יכולה לשמוע!

Zakhor and Shamor were said
together—in a way that no mouth
can pronounce, and no ear can
hear!

Zakhor/Shamor in the Midrash

(מדרש תנאים דברים ה')

זכור ושמור בדבור אחד נאמרו: מחלליה
מות יומת (שמות ל"א י"ד) וביום השבת
שני כבשים (במ' כ"ח ט') בדבור אחד
נאמרו: ערות אשת אחיך לא תגלה (ויק'
י"ח ט"ז) יבמה יבא עליה (דב' כ"ה ה')
בדבור אחד נאמרו: . . . מה שאי אפשר
לבשר ודם לומר כן שנ' (תה' ס"ב י"ב)
אחת דבר אלהים שתים זו שמענו.

Zakhor and Shamor were said together.

So also "Those who desecrate [shabbat] will die" together with "On shabbat, two sheep [must be sacrificed]" were said together.

So also "do not uncover the nakedness of your brother's wife" and "her husband's brother shall unite with her" were said together . . . in a way that humans cannot speak. That is the meaning of the verse "God spoke once; we heard two things."

Ibn Ezra on the Decalogue

(longer commentary on Exodus)

והנה ראינו, כי מתחלת אנכי ועד סוף,
את אשר ישא את שמו לשוא (שמות
כ ז), אין שנוי בין שתי הפרשיות.
ומתחלת זכור עד סוף עשרת
הדברים, שנוי בכל מקום.

We have found that in the first
three commandments there are
no differences between the
versions, and from the fourth
commandment on there are many
differences.

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

בראשונה זכור (שמות כ ח), ובשנית שמור (דבר' ה, יב), גם שם באחרונה תוספת כאשר צוך ה' אלהיך (שם שם, טז). בראשונה ובהמתך (שמות כ י), ובשניה תוספת ושורך וחמורך (דבר' ה, יד).

In Exodus it says, "Remember the Sabbath" while in Deuteronomy it says, "Observe the Sabbath." In Deuteronomy it also adds "as the LORD your God had commanded you." In Exodus it says, "so that your animals may rest," and in Deuteronomy it adds "your cattle and your donkeys."

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

והקשה מכל אלה, כי בראשונה כתוב
טעם שבת, כי ששת ימים עשה ה' את
השמים ואת הארץ, ואמר עוד, על כן
ברך ה' את יום השבת (שמות כ יא).
ואלה הפסוקים אינם כתובים בשנית, רק
טעם אחר, וזכרת כי עבד היית בארץ
מצרים, ואמר באחרונה, על כן צוך ה'
אלהיך לעשות את יום השבת (דבר' ה,
טו).

And the most difficult question: in Exodus it says that the reason to observe the Sabbath is because “in six days God created the heavens and the earth,” and it says further “that is why the LORD blessed the Sabbath day and made it holy.” These verses do not appear in Deuteronomy at all. Instead, it says there a different reason: “you should remember that you were slaves in the land of Egypt” and then the text says there at the end “that is why the LORD commanded you to observe the Sabbath day.”

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

בראשונה כתוב לא תרצח, לא תנאף,
לא תגנוב, לא תענה (שמות כ יג),
בשניה כתוב לא תרצח, ולא תנאף,
ולא תגנוב, ולא תענה (דבר' ה' יז).
. . .

In Exodus it says: “Do not murder, do not commit adultery, do not steal,” while in Deuteronomy it says, “Do not murder, *and* do not commit adultery, *and* do not steal.” . . .

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

וכאשר חפשנו בדברי חז"ל מה אמרו על
ככה, מצאנו שאמרו זכור ושמור בדבור
אחד נאמרו. וזה הדבור קשה מכל
הקושיות שהוא לנו כאשר אפרש.
וחלילה חלילה, שאומר שלא דברו נכונה,
כי דעתינו נקלה כנגד דעתם. רק אנשי
דורינו יחשבו כי דבריהם כמשמעם,
ואיננו כן.

When we checked the words of the ancient rabbis to see how they related to this issue, we found that they said, “Remember’ and ‘Observe’ were said together.” This line is, as I shall explain, even more difficult than all the problems that I listed above. And God forbid, God forbid that I would say that the rabbis spoke incorrectly! Our minds are nothing compared to theirs! It is only that the people of my generation insist on taking their comments literally, when that is not the case. . . .

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

ולא אוכל לפרש לך כל אלה עד
שאפרש לך מוסר דרך לשון הקדש.
והשם הוא עדי, ויודע סודי, כי לולי
שהוצרכתי לפרש אלה הקושיות,
הייתי מחריש.

I cannot explain these verses until
I explain to you how the Hebrew
language works. And God is my
witness, and He knows my heart—
that were it not for the need to
deal with this problem I would
remain silent . .

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

אמר אברהם המחבר משפט אנשי לשון
הקדש פעם יבארו דבורם באר היטיב,
ופעם יאמרו הצורך במלות קצרות, שיוכל
השומע להבין טעמם. ודע, כי המלות הם
כגופות, והטעמים הם כנשמות, והגוף
לנשמה, הוא כמו כלי, על כן משפט כל
החכמים בכל לשון שישמרו הטעמים,
ואינם חוששים משנוי המלות, אחר שהם
שוות בטעמן,

Thus says the author, Abraham:
Hebrew speakers sometimes explain
their thoughts at great length, and
sometimes they express them in a
few words, just enough for the
hearer to understand the meaning.
Understand: words are like a body,
but ideas are like the soul. The body
is merely a vessel to contain the soul.
That is why intelligent people, no
matter what language they are
speaking, worry about preserving
the ideas but do not worry about
preserving the precise words.

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

והנה אתן לך דמיונות. אמר השם
לקין ארור אתה מן האדמה, כי תעבוד
את האדמה לא תוסף תת כחה לך,
נע ונד תהיה בארץ (ברא' ד, יא - יב).
וקין אמר הן גרשת אותי היום מעל
פני האדמה (שם שם, יד). ומי הוא
שאין לו לב שיחשוב כי הטעם אינו
שוה בעבור שנוי המלות.

Let me give you examples: God said to Cain, "You are accursed from the earth. If you till the soil it shall no longer yield its strength to you. You shall become a wanderer on the earth." Cain then said [to God], "You have banished me this day from the earth." Who is so mindless as to think that the meaning changes because of the change in wording?

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

והכלל, כל דבר שנוי, כמו חלום
פרעה, ונבוכדנצר, ואחריהם רבים
תמצא מלות שונות, רק הטעם שזה

The rule that you should know is:
any time a story appears in the
Tanakh more than once, like
Pharaoh's dream or
Nebuchadnezzar's, or many other
stories, you will find variation of
the words, but the meaning is the
same.

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

והנה יצחק אבינו אמר לעשו, בעבור תברכה
נפשי בטרם אמות (ברא' כז, ד), ורבקה
אמרה ליעקב, ששמעה שאמר ואברכה לפני
ה' לפני מותי (שם שם, ז), כמו בטרם אמות.
א"כ מה טעם להוסיף לפני ה'. התשובה,
היא ידעה כי יצחק נביא לה'. והברכה
שיברך בדרך נבואה היא, על כן אמרה
ליעקב לפני ה', והנה היא כמו מפרשת טעם
הברכה.

Isaac, our forefather, said to Esau
“[Bring me something to eat] so that my
soul will bless you before I die.” Then
Rebecca reported to Jacob that she
heard Isaac say, “I will bless you before
my death with the LORD’s approval.”
Now “before my death” is equivalent to
“before I die.” But why did she add the
phrase “with the LORD’s approval”?
The answer is that she knew that Isaac
was a prophet and that a blessing that
he bestowed had prophetic status. So
she said to Jacob “with the LORD’s
approval” as a way of explaining the
purpose of the blessing.

Ibn Ezra on the Decalogue (cont.)

וככה עשה משה, כי עשרת הדברים
הכתובים בפרשה הזאת דברי השם
בלי תוספת ומגרעת, והם לבדם
הכתובים על לוחות הברית.

Moses did the same thing. The Ten Commandments as they appear here [in Exodus] are the precise words of God, nothing missing, nothing added. [But Moses rephrased, explained, and expanded the commandments in the book of Deuteronomy, without really changing their meaning.]

Ramban Exodus 20

. . . אבל אם החליף בדבור השני וכל תמונה ואמר כל תמונה, בחסרון וא"ו, והוסיף אותה בועל שלשים, וכן כל כיוצא בזה בשאר הדברות, אין בכך כלום, כי הכל אחד.

והטעם הזה לא יסבול אותו אלא מי שאינו רגיל בתלמוד:

[Apparently quoting or paraphrasing someone, perhaps ibn Ezra] . . . “but if the text wrote in Exodus ‘and every image’ but in Deuteronomy ‘every image’ but then added the ‘and’ to the phrase ‘and to the third generation,’ and any other such problem, it is inconsequential since the meaning does not change.”

An explanation like this can be tolerated only by someone who does not study Talmud regularly.

Ibn Ezra's grammar book, *Sefat Yeter*

ויאמר הגאון כי ישעיה היה לשונו צח ונעים
ויאמר ר' אדונים כי זאת טעות לפי שכל
דברי המקרא הם דברי השם,

והטעות ביד ר' אדונים כי טעמי המלות הם
נכוחות [= כרוחות?] ודמיונות יחד שם השם
בשמות הנביא והוא ירכיב הטעמים כפי כחו
שקיבל בתחלה מהשם וכפי תולדתו ומשפטו
לולי שאין ספר זה מוכן לדברים כאלה.

Rabbi Saadyah Gaon once wrote that the prophet Isaiah has a pleasant, elegant style. Rabbi Dunash ibn Labrat disagreed and said that this is a mistake; all words of prophecy are from God [so we cannot say that one prophet has a better style than another one].

But it is Rabbi Dunash who is mistaken. The meaning of the words can be seen to be like spirits and ideas that God places in the soul of the prophet. The prophet then puts those ideas together according to his skills and the abilities that God gave him, and according to his inborn qualities. But that is not what this book is about.....